

Grön infrastruktur***Regional handlingsplan för Stockholms Län***

Östra Svealands Jordägareförening (ÖSJ) får härmed lämna sitt svar på ovanstående remiss.

ÖSJ är en förening som organiserar ca 30 av länets största privata markägare. Totalt äger ÖSJ's medlemmar ca 40 000 hektar jord- och skogsbruksmark i Stockholms Län. ÖSJ ingår som en av fem regionala föreningar i Sveriges Jordägareförbund. Förbundet organiserar ca 500 av landets största privata jord- och skogsbruksföretagare. Förbundets anslutna medlemsföretag äger totalt ca 1 miljon hektar jord- och skogsbruksmark.

Föreningens svar består dels av övergripande kommentarer samt specifika kommentarer inriktade främst på de två kapitlen som behandlar jordbruk samt skogsbruk.

Övergripande kommentarer

-ÖSJ kan konstatera att inte bara Sverige utan även Stockholms län är stort med starkt varierande förutsättningar i de delar av länet som har en mycket tät befolkning och de delar av länets som faktiskt präglas av relativ landsbygd. ÖSJ delar uppfattningen att det som kan kallas grön infrastruktur är av stor betydelse för långsiktigt goda livsvillkor, det jord- och skogsbruk som våra medlemmar bedriver är antagligen det allra viktigaste exemplet på ekosystemtjänster. ÖSJ ifrågasätter dock behovet av planer för GI i de delar av länet som

präglas av mer landsbygdsliknande förutsättningar. I dessa områden ter det sig som att förutsättningarna för en stark GI är väl uppfyllda och inte gynnas av mer planering.

-Enligt uppgifter från NVV så ska man uppfatta GI som ett nytt arbetssätt och planeringsinstrument som ska se till helheten i landskapet. Vidare så finns det enligt NVV inga beslut om nya styrmedel kopplade till planerna om GI. Några sådana ska heller inte vara på gång. Planerna ska beaktas i beslut om markanvändning men de ska inte ha någon självständig juridisk status. Vidare så ska, enligt NVV, GI inte på något sätt innebära några förändringar av markägares rättigheter eller skyldigheter. GI är alltså ett "planeringsinstrument" utan några egentliga "styrmedel" och utan egentlig juridisk status. Erfarenheten ur ett markägarperspektiv är dock att GI riskerar att bli ytterligare ett skikt av "planeringsinstrument" utan juridisk status som med tiden i praktiken börjar att tolkas på ett sätt av olika intressenter som kommuner, länsstyrelser, allmänhet och miljöorganisationer som leder till begränsningar i markägares möjlighet att bruka sin mark. Vi har tidigare sett hur t e x nyckelbiotoper, riksintressen samt värdekärnor, som trots att de inte formellt ska innebära förändringar av markägares rättigheter, i praktiken kommit att innebära just detta som en konsekvens av hur dessa instrument har kommit att tolkas. Effekten av denna typ av de facto men inte formella inskränkningar i brukanderätt som ÖSJ ser en risk att planerna om GI kommer att utvecklas till är desto svårare att värja sig emot eftersom det, tills skillnad från, t e x beslut om naturreservat inte går att få prövat i domstol. ÖSJ tycker därför att det är av avgörande vikt att det skriftligen och slutgiltigt slås fast att GI varken nu eller i framtiden på något sätt kommer att ha en negativ inverkan på markägarens grundlagsskyddade rätt att ha full rådighet över sin egendom. En grundförutsättning är att

alla eventuella åtgärder som kan komma att föreslås i handlingsplanen alltid ska försöka genomföras på frivillig väg i samförstånd med berörda markägare. Skulle så inte vara möjligt så får åtgärder enbart ske genom en transparent process med överklagbara beslut och där eventuella inskränkningar i brukanderätten ska ersättas. Detta är en grundläggande rättsäkerhetsfråga. För tydlighetens skull så föreslår ÖSJ att följande textstycke lyfts in i planen: "De åtgärder som lyfts fram i handlingsplanen är inte tvingande för markägare och ska inte påverka vederbörandes rådighet över marken i form av tvingande åtgärder, reducerad brukningsrätt eller ingen brukningsrätt alls. De åtgärder som kan aktualiseras för kartlagda värden och föreslagna insatsområden måste i slutändan alltid avgöras av markägare och dennes rättighetsinnehavare. Skulle så inte ske ska markägare utan undantag ersättas fullt ut för eventuella rådighetsinskränkningar som är en konsekvens av implementering av planer för att gynna Grön infrastruktur".

- Enligt NVV's definition av GI så definieras det som ett "ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet". Av denna definition framgår att ett syfte med GI är att främja ekosystemtjänster i lika hög grad som biologisk mångfald, något som naturligtvis inte alltid behöver stå i motsats till varandra. ÖSJ vill framhålla att den för samhället sannolikt enskilt viktigaste ekosystemtjänsten är den produktion av livsmedel samt insatsvaror till den för Sverige livsviktiga skogsindustrin som landets, och länets, jord- och skogsbrukare bidrar med. Det finns förvisso situationer då det är rimligt med en annan målsättning med markanvändningen än produktion av ovanstående nyttigheter. ÖSJ vill dock

framhålla den oerhörda betydelsen av att vid varje åtgärd som leder till en ändrad markanvändning som får som konsekvens att markens produktiva förmåga begränsas, det i varje enskilt fall görs en grundlig proportionalitetsbedömning där man noggrant väger de eventuella fördelar det allmänna vinner mot de negativa konsekvenser en åtgärd får för den enskilde. Detta är precis som kravet på transparenta och överklagbara beslut en viktig del i en rättssäker myndighetsutövning och ett minimikrav för att uppfylla det lagstadgade egendomsskyddet. Utöver detta måste även varje åtgärd analyseras utifrån vilka konsekvenser det kan komma att få t e x på landets (länets) livsmedelsproduktion samt på skogsindustrins råvaruförsörjning. Det är viktigt att komma ihåg att även rätt marginella förskjutningar i råvaruflödet kan leda till kraftiga kostnadsökningar för industrin med försämrade konkurrensförmåga som resultat. I sammanhanget kan också nämnas att det är av största vikt att inte glömma att det ofta är just de areella näringarna som är både orsaken till och garanten för just de värden som GI vill skydda. Inte minst gäller detta de värden som är knutna till det betade landskapet, vilket handlingsplanen mycket riktigt konstaterar. Vidare så bör redan till planen läggas en konsekvensanalys av planens konsekvenser på aggregerad nivå.

- Det finns en uppenbar risk att ett dokument som handlingsplanen för GI, alldeles oavsett att den inte ska ha någon juridisk verkan, ändå kommer att uppfattas så av en rad olika intressenter som tar del av den. Därför är det av yttersta vikt att försiktighet iakttages när underlag, särskilt där enskilda fastigheter framgår, tillgängliggörs. Så bör inte ske utan att berörd markägare tydligt informerats om detta och beretts möjlighet att lämna synpunkter och godkännande av den fastighetsspecifika information som har för avsikt att

tillgängliggöras. Det finns en uppenbar risk att underlaget används eller tolkas på ett sådant sätt att det riskerar att få oförutsedda och oönskade konsekvenser. För att helt minimera risken för dessa konsekvenser så bör aldrig i något av handlingsplanens material finnas med några målklassningar eller liknande på specifika områden på enskilt ägd mark.

Synpunkter specifikt för utkast till handlingsplane för Stockholms län

Nedan följer ÖSJ's synpunkter på specifika frågor som behandlas i handlingsplanen med fokus på de två kapitlen Jordbrukslandskap samt Skogsmark och trädklädda marker.

Jordbrukslandskap

- Handlingsplanen identifierar korrekt försämrade förutsättningar för djurhållning som ett av de största hoten mot de ur många olika perspektiv mycket värdefulla betes och ängsmarker som finns inom länet. Det är också en korrekt analys att mycket av det som styr förutsättningarna för svenskt jordbruk är sådant som beslutas på EU/nationell nivå. I grund och botten är det bästa skyddet för det betade landskapet att det finns förutsättningar för att bedriva lönsam djurhållning. Handlingsplanen fastslår helt korrekt att många jordbrukare idag upplever att deras verksamhet tyngs onödigt mycket av en mycket omfattande regelbörda, vars omfattning dessutom tycks öka över tiden. ÖSJ's uppfattning är att förutsättningarna för det jordbruk som bedrivs inte minst inom Stockholms län skulle bli väsentligt mycket bättre om det skapades enklare och mindre regeltyngda vägar direkt från producenter till konsumenter. För att över tiden utveckla sina ofta ganska små jordbruksföretag är det av stor vikt att kunna utveckla förädlingsvärderna på detta sätt. ÖSJ's grundläggande inställning är att marknadsdrivna lösningar som skapar långsiktiga

förutsättningar alltid är att föredra framför mer kortsiktiga bidragsstyrda lösningar. Idag är dock detta ofta mycket svårt eftersom det kräver stora investeringar samt andra kostnadsrivande åtgärder för att tillfredsställa ofta onödigt högt ställda krav.

ÖSJ delar Länsstyrelsens uppfattning att det kan vara värdefullt ur en rad olika perspektiv med återskapade våtmarker. Dock ter det sig inte så intressant för markägare att medverka till detta om man riskerar att den återskapade våtmarken blir föremål för strandskydd med potentiellt mycket negativa konsekvenser för markägaren. Det bör förtydligas att återskapade våtmarker under inga omständigheter kan ge upphov till strandskydd.

Ett hot som handlingsplanen inte nämner men som kan tänkas få betydande konsekvenser är länets ökade rovdjursstammar. Detta kan leda till stora problem för djurhållningen om inte åtgärder sätts in i tid. Det är väsentligt att det ges tillstånd till skydds jakt i ett tidigare skede än vad som är fallet idag. Handlingsplanen bör göra det tydligt att detta inte bara är en fråga för den enskilde djurhållaren utan en potentiell ödesfråga för den djurhållning som är så viktig för GI.

Skogsmark och trädklädda marker

- Handlingsplanen konstaterar att virkesproduktion samt massaved är viktiga nyttor (ekosystemtjänster) från skogen men väljer ändå att inte behandla dessa nyttor i planen med motiveringen att det inte finns något hot mot dessa nyttor kopplat till brist på GI. ÖSJ anser att detta är en brist i handlingsplanen. En absolut grundsten i resonemanget om GI måste vara att man väger alla de olika ekosystemtjänster man kan identifiera, varav skogsbruket är en, mot varandra. Om man då helt utesluter en av tjänsterna så gör man det oundvikligen på denna tjänsts bekostnad och till förmån för andra tjänster. Valet Länsstyrelsen har gjort genom att utesluta skogsbruket illustrerar just den oro vi som

företrädare för de areella näringarna kan känna inför arbetet med GI, nämligen att handlingsplanen ensidigt fokuserar på olika bevarandeåtgärder och där intresseavvägningar - i den mån de överhuvudtaget görs - alltid väger över till dessa intressens fördel.

- Handlingsplanen konstaterar att skogsägarna och näringens insatser i vardagslandskapet har stor betydelse för måluppfyllelse vad gäller alla ekosystemtjänster. Det konstateras också att frivilliga avsättningar samt frivillig hänsyn spelar stor roll och minskar det skyddsbehov som samhället ansvarar för, d v s genom formellt skydd. Här finns en uppenbar och mycket olycklig målkonflikt. Det finns ett stort problem i att de enskilda skogsägare som visar denna efterfrågade hänsyn bär en ökad risk att "belönas" genom att drabbas av formellt skydd just på de områden där man visat en frivillig hänsyn. Lite förenklat kan man säga att ju mer "ansvarstagande" du är som skogsägare, desto större risk för att ditt företag ska drabbas av inskränkningar. Detta leder naturligtvis till en för alla suboptimal incitamentsstruktur.

- Det är mycket positivt att handlingsplanen innehåller resonemang om hur man kan utveckla ersättningsformer för produktion av ekosystemtjänster andra än de som det finns en marknad för idag. Framförallt i tätortsnära lägen är det samhällsekonomiska värdet av ekosystemtjänster i form av t e x rekreation, temperaturreglering, luftrening etc med säkerhet mångfalt större än värdet av de potentiella traditionella ekosystemtjänster som kan produceras för existerande marknader. Här måste samhället i form av främst stat och kommuner ta ett ökat ansvar.

För Östra Svealands Jordägareförening

Peder Rinman

Ordförande